

Avrupa Parlamentosunun AB Atık Çerçeve Direktifi konusundaki ilk oturum kararlarından notlar

Sayın Meslektaşlarımız,

Avrupa Birliği'nin, çoğunluğun talepleri kadar azınlığın da haklarını gözetim ve serbest tartışmaya olanaklı kılacak Komisyon, Parlamento ve Konseyin görüşlerini, nihai olarak alınacak kararlarda yansıtılabilen, temel mantık ve prosedür olarak mutlaka uzlaşma arayan ama buna karşılık biraz yavaş işleyen bir yönetim şekli var, aksi halde ülkeler topluluğunu bir arada tutmak mümkün olmazdı. Mesela bu durum iştirak şirketlerinde, Vakıflarda, Derneklerde de genelde böyledir, aksi durumda mutlaka kopmalar olur. Daha evvelki bazı yazılarımızda AB Komisyonunun 2005 yılı sonunda görüşe açtığı Atık Çerçeve Direktifi değişiklik taslağının yoğun görüşme ve tartışmalara neden olduğunu ve Şubat 2007'de Avrupa Parlamentosunda çeşitli karşı tekliflerin görüşülerek oylanacağını belirtmiştik. Ana başlıklar; atık yönetimi hiyerarşisi, atık - yan ürün ayırımı kriterleri, yakarak enerji elde etmenin geri kazanım sayılması için kriter, ülkelerin atık önleme ve azaltma planları, tüm atıkları kapsayan geri dönüşüm hedefleri ve çöp alanlarına geri dönüşebilir (recyclable) malzemelerin gömme yasağı, atıkların kaynağa en yakın yerde bertarafı (proximity) ve evsel atık bertarafında her ülkenin kendi kendine yeterli olması gereği (self sufficiency) gibi konuları kapsıyordu.

13 Şubat günü yapılan görüşme ve alınan kararların bazılarının konulara tam açıklık getirmediği ve ilgili kuruluşların farklı yorum yaptıkları belirtiliyor. Ancak bundan sonra konu Konseyin önüne gidecek ve orada açıklık kazandırılacak, eğer Parlamento ile Konsey arasında bazı konularda görüş farkı olursa, bu defa uzlaşma komisyonu kurulacak, buradan da uzlaşma çıkmazsa benim bildiğim kadarı ile tasarı kadük oluyor. Ancak genellikle uzlaşma oluyor, ancak Komisyon uygulama sırasında bazı esneklikler yapabiliyor veya Komisyon nihai kararı beğenmezse konuyu Avrupa Adalet Divanına götürebiliyor. Yukarıda saydığımız konu başlıklarını konusundaki kararlara bir göz atarsak:

Atık yönetimi hiyerarşisi konusunda Komisyonun hiyerarşi kademelerini, önleme, geri kazanım, bertaraf olarak üçe indirme ve hayat döngüsü kuralını getirme teklifi kabul görmemiş ve beşli hiyerarşi, yani, önleme, tekrar kullanım, geri dönüşüm, geri kazanım ve bertaraf şeklinde kademelendirme kabul edilmiş durumda (beşli hiyerarşiden sapmalar ancak açık bir

kamu yaran olduğunu ispatı durumunda geçerli olacak). Ancak endüstri çevreleri Konseyin bu duruma elastikiyet getireceğini ummakla beraber, bazı kurumlar Parlamentonun verdiği kararın yine de genel bir prensip olarak algılanması gerektiğini ve çok katı olmadığını düşünüyorlar. Parlamentodaki yeşiller grubu ise ortalama adam başı yıllık 534 kilografa ulaşan atık probleminin beşli hiyerarşideki önceliklere uyularak azaltılabileceği konusunda. Olaya ambalaj atıkları yönetimi açısından bakarsak bu durum özellikle içecek sektöründe oluşan haksız rekabet nedeni ile Ambalaj Direktifindeki tekrar kullanım teşvik eden maddeyi revize etmeyi düşünen Komisyonun hiç hoşuna gitmeyeceği muhakkak.

Atık - Yan ürün ayırımı kriterleri; yan ürünlerini yem, kozmetik, gübre ve ilaç endüstrisine satan gıda endüstrisi için önemli idi. Bir maddenin atık değil de yan ürün olarak kabulü; bu ürünün ana amacı kendisinin üretimi olmayan bir üretim prosesinin neticesinde oluşması ve şu dört kriteri sağlama şartına

bağlanmıştır: Bu maddenin kullanımının garanti edilmesi, normal endüstriyel uygulama haricinde bu maddenin başka bir dönüşüme uğramadan direkt olarak kullanımı, bu madde için bir pazar bulunması veya bir diğer üretim prosesinin girdilerinden biri olması, bu maddenin kullanımının tüm çevresel ve hijyen şartlarına uygun olması.

Ayrıca bu konuda Komisyonun 2. sene içerisinde, bir maddenin bir yan ürün olarak kabulü için gereken çevresel ve kalite kriterleri hazırlaması ve ekinde bir yan ürün listesi yayınlaması talep edilmektedir.

Ancak bazı üye ülkelerin bu konuya soğuk bakması, yeşiller grubunun yan ürün gibi deklare edilebilecek bazı maddelerin esasında bu şekilde atık yönetimi kuralından kurtarılması ikazları ve oluşabilecek hukuki ihtilaflar, bu konunun nihai çözümünü biraz farklı hale getirebilir. Ama her halükarda gereksiz kaynak israf etmemek için bu ayırım belki daha sıkı şartlara bağlanacak ve hukuki zemini sağlam oturtulacaktır. Ayrıca ilgililer endişelere karşı, atık sınıfından çıkacak olan yan ürünlerin REACH kapsamına girip kontrol altında olacağını söylüyorlar. Büyük bir ihtimale bizim atık çerçeve yönetmeliğimizde de ilerde benzer düzenlemeler yapılabilir.

Atıkların yakılarak enerji elde edilmesinin "geri kazanım" (recovery) sayılıp sayılmama durumu; bu konu Parlamentoyu en çok meşgul eden ve yine tahmin edeceğimiz gibi Yeşiller ve Çevreci gruplarla, Liberal grupların en çok mücadelesine tanık olunan bir başlık. Özellikle Komisyon üçlü hiyerarşi teklifini getirince, tekrar kullanım ve geri dönüşümün, yakarak enerji elde etme işlemine karşı zemin kaybedeceği

endişesi artmıştı ama Avrupalıların Çin ve Hindistan'a büyük ölçüde (işlenmek üzere) atık ihraç ettikleri ve bir gün bunun azalacağı göz önüne alınrsa, yakma alternatifi kaçınılmayacak bir çözüm olarak görünüyordu.

AB Komisyonu bir ölçüde ihtiyatlı davranmak için atıkları yakarak enerji elde eden tesislerin bu işleminin "geri kazanım" sayılabileceği için enerji verimliliği formülü teklif etmiş ve gerekli enerji verimliliğinin % 60 olmasını öngörmüştü (halihazırdaki tesislerin verim ortalamasının % 40 - 45 civarında olduğu belirtiliyor, bu konu bilhassa ısı enerjisine kuzey ülkeleri kadar ihtiyaç göstermeyen Güney Avrupa ülkelerindeki yakma tesislerini zorlayacaktır). Parlamento neticede, yakma tesisleri için enerji verimliliği formülünü reddederek yerine enerji verimliliği standartlarını adapte etmiş durumda ama işin ilginç yanı anladığımızı göre yakarak enerji elde etmenin "geri kazanım" sayılıp sayılmayacağı yine de tam açıklığa kavuşmamış. Her kesim sonucu kendi görüşü doğrultusunda yorumluyor! Bu durum aynı konuda verilen ve kavram karışıklıkları ihtiva eden çeşitli değişiklik önerilerinin bir kısmının kabul, bir kısmının da reddedilmesinden doğuyor herhalde. Bu durumda iş yine Konsey ve bilahare büyük ihtimale Parlamentonun yeniden ele alarak (2. oylamada) durumun tam netliğe kavuşturulmasını bekleyecek.

Üye ülkelerin atık azaltma ve önleme programları konusundaki karar ise, Direktifin yürürlüğe girişinden 10 ay sonra bu planların Komisyona sunulması şeklinde, ayrıca 2012 yılından itibaren atık üretiminin 2008 yılı seviyesinden yukarı çıkmaması talep ediliyor. Atık gömme alanları konusunda da, 2015

yılından itibaren kağıt, karton, plastik, metal, kauçuk, seramik gibi malzemelere gömme yasağı getirilmesi, 2020 yılından itibaren hiçbir geri dönüşümlü malzemeye gömme izni verilmemesi ve 2025 yılından itibaren de tehlikeli ve bazı mecburi kalıntılar hariç hiçbir atığa gömme izni verilmemesi isteniyor.

Ayrıca, biyoyözünür maddeler için ayrı bir Direktif hazırlanması, kağıt, karton, plastik, metal, cam ve tekstil atıkları için ayrı toplama sistemleri geliştirilmesi, kirleten öder prensibinin teyidi, atıkların en yakın yerde bertarafı prensibine üye ülkelerin atık bertarafında kendi kendilerine yeterli olma prensipleri de verilen kararlar içinde yer almış görünüyor. Bilhassa son iki prensibin bu mevzuata girmesi, zengin ülkelerden gelen atıklarla baş edemeyen üye ülkeleri (örneğin, Çek Cumhuriyeti) memnun etmiş olmalı.

Sayın Meslektaşlarımız, bu konuyu şimdilik bu kadarla bırakıyoruz, ilerde daha netleşince daha iyi bir analizini yapacağız. Neyse ki bizim Atık Çerçeve Yönetmelik taslağımız şimdilik çok münakaşalı konular içermiyor ama ilerde tabii ki birtakım değişiklikler yapılacaktır. Bu arada ambalaj atıkları yönetmeliğimizden de bahsetmek isterdik ama henüz değişiklikler yayınlanmadığı için bu konuyu önümüzdeki sayıda ele almayı planlıyoruz. Bu yönetmelik gereği Ek 4 ve Ek 5 beyan formlarınızı geciktirmeden Bakanlığa ulaştırdığınızı umuyorum. Hepinize saygılar sunarım.

Çelik ambalaj geri dönüşümü: Avrupa'da giderek artan başarı

Avrupa'da geçen yıl 2.3 milyon tondan fazla çelik esaslı metal ambalaj geri dönüştürüldü. Bu da AB-25'te ortalama % 63'lük bir geri dönüşüm oranına karşılık gelmekte ve geri dönüştürülen miktarın 2004 yılına göre % 6 arttığını göstermektedir.

APEAL "Association of European Producers of Steel for Packaging" tarafından derlenen geri dönüşüm verileri ilk kez, AB-25'in yanı sıra Romanya, Bulgaristan, Norveç, İsviçre ve Türkiye dahil 30 ülkeyi kapsamakta ve çelik ambalajın geri dönüşüm performansı hakkında tam bilgi vermektedir. Geri dönüşüm oranları tüm Avrupa'da artmakta ve Belçika'da % 92'ye ulaşmaktadır.

Baltık ülkelerinde, Polonya ve Slovakya'da geri dönüşümde çarpıcı gelişme kaydedildi (Slovakya'da +%37'den Litvanya'da +%120'ye kadar). Geri dönüşüm miktarını arttıran diğer ülkeler arasında İngiltere ve Danimarka (%10 ile 15 arası artış), İspanya, Finlandiya ve İtalya'nın (%5 ile 10 arası artış) yanı sıra geri dönüşüm performansını %5 arttıran Avusturya, İrlanda, Almanya, Portekiz, İsviçre ve Macaristan sayılabilir. Türkiye'de ise 2005 yılında metal ambalajda

%34'lük geri dönüşüm oranı sağlanarak yasalarda şart koşulan %30 geri dönüşüm hedefi aşıldı.

Bu yüksek geri dönüşüm oranlarını sağlayan temel etkenlerden biri çeliğin karışık evsel atıklardan, çok sayıda malzemeyi içeren ve kapı yapılan toplamaya kadar çeşitli toplama sistemlerine uyarlanabilmesidir. Genellikle bir toplumun atık yönetim sistemine entegre edilen bu tür sistemler şimdi Avrupa'da sıkça kullanılmakta ve Doğu ve Orta Avrupa'da da hızla uygulanmaktadır. Daha da önemlisi, bunların avantajı her tür evsel çelik ambalajın toplanması (yiyecek kutuları, içecek kutuları, aerosoller, vs.): öte yandan, depozito sistemlerinin dezavantajı ise sadece içecek ambalajlarıyla sınırlı olmalarıdır.

Toplama ve geri dönüştürme altyapısını sürekli gelişmesi ve AB geri dönüşüm hedeflerinin 2015 yılına kadar aşamalandırılması nedeniyle Orta & Doğu Avrupa'da geri dönüşümde ilave gelişmeler olabilir.

APEAL Murahhas Azası Philippe Wolper şöyle diyor: "Bir geri dönüşüm toplumu oluşturmak için, AB yasaları geri dönüşümün çevresel avantajları hakkında kesin ve açık olmalı ve

Hazırlayan: Aslıhan Arıkan
Ambalaj Sanayicileri Derneği Araştırma Uzmanı
Kaynak: APEAL

endüstrimizin yüksek geri dönüşüm performansı elde etme çabalarını desteklemeye devam etmelidir. Geri dönüşümün önemi hakkında belirsiz mesajlar Üye Devletlerce, yüksek oranda geri dönüşümlü ambalaj malzemelerinin kaynakların sürdürülebilir kullanımına yapacağı katkısı tamamen göz ardı eden ekonomik önlemlerin yaygınlaşmasını teşvik eder. Çevre politikası bakımından, şu anda gözden geçirilmekte olan Atık Çerçeve Direktifinin tekrar kullanıma ile aynı önceliğe sahip, çevresel açıdan ise verimli bir geri kazanma seçeneği olarak geri dönüşümü desteklemeye devam etmesi çok önemlidir."

Çelik ambalaj Avrupa'daki çok yüksek geri dönüşüm oranları nedeniyle topluluğun için çok önemlidir. Çelik, kalitesinde hiçbir bozulma olmadan defalarca geri dönüştürülebilir. Bu bakımdan çelik gerçek bir yenilenebilir malzemedir.

Avrupa ambalaj çeliği imalatçıları derneği APEAL Avrupa'daki toplam ambalaj çeliği imalatının %92'sini temsil etmektedir. Üyeleri arasında Arcelor Packaging International, Corus Packaging Plus, Rasselstein ve US Steel Kosice bulunmaktadır.

Hazırlayan: Aslıhan Arıkan
Kaynak: European Environment and Packaging Law,
Aralık 2006

REACH ile ilgili önemli ayrıntılar

Üç yıl süren resmi görüşmelerin ve on yıla varan hazırlığın ardından 18 Aralık 2006 tarihinde Avrupa Birliği Çevre Konseyi, AB'nin gelecekteki kimyasal direktifi olacak olan REACH için onay verdi (REACH - Kimyasalların Teslimi, Değerlendirilmesi, Onaylanması ve Kısıtlanması anlamına geliyor).

Eşi benzeri olmayan kulis faaliyetlerinin ardından çıkan yönetmelik AB'de geçerli olan 40'tan fazla yasal belgenin yerini alacak ve AB mevzuatı içinde gelmiş geçmiş en büyük doküman olacaktır. Bakanlar AB kurumları arasında müzakere edilmiş olan uzlaşmayı kabul ederek bu mevzuatı tartışmaksızın benimseyerek 13 Aralık tarihinde Avrupa Parlamentosunda oy kullandılar. Daha sonra her iki kurumun Başkanları anlaşmayı imzaladı. Mevzuat Haziran 2007 tarihinde yürürlüğe girecektir.

Parlamento ile Konsey arasında yapılan müzakerelerin başlıca odak noktaları şunlardır: özen gösterme görevi (nihai olarak mevzuatın giriş kısmına eklenen, ama yasal açıdan bağlayıcı olmayan kısım), tedarik zincirinin her aşamasında bilgilerin duyurulması, havanın sağlığı, homitoloji (uzmanlarla oluşan komite kararları), tescil/veri paylaşma, ajans ve onay verme/alternatifi ile değiştirme. Uzlaşmanın en önemli özellikleri şunlardır:

- Tescil konusunda - uzlaşmadan yedi yıl sonra Komisyonun 1 - 10 ton aralığındaki kanserojen, "mutagene" veya reprotoksik (CMR) maddelerin kimyasal güvenlik değerlendirilmesine girip girmemesini gözden geçirilmesini gerektiren bir maddesi vardır. Komisyon on iki yıl sonra üreme toksisitesine ait test metotlarını da gözden geçirecektir;
- Avrupa Parlamentosu Avrupa Kimya Ajansının yönetim kurulu için iki temsilci seçecektir. Ajansın başkanı da görüşe başlamadan önce parlamento

önünde konuşmaya "davet" edilecektir;

- Onay verme/alternatifi ile değiştirme konusunda - inatçı, biyo-birikimli ve toksik özellikleri olan (PBT) veya çok inatçı ve çok biyo-birikimli özellikleri olan (vPvB) maddeler "yeterli kontrol" güzerghahından hariç tutulmuştur. Komisyon endokrin bozucuların da altı yıl sonra bu kapsama girip girmeyeceğini gözden geçirecektir; ve
- Bir madde için uygun bir alternatif varsa, madde onaylanmadan önce yeterli kontrol veya sosyo ekonomik süzgeçten geçerken bir yerine koyma planının yapılması gerekecektir. Hiçbir alternatif yoksa, alternatif bulmaya yönelik bir araştırma ve geliştirme planının hazırlanması gerekir.

Bilmeyenler için REACH

- Yılda en az bir ton olarak üretilen tüm kimyasallar - yaklaşık 30,000 madde - REACH kapsamına girecektir;
- İlk tescil öncesi safha yaklaşık 18 ay sürer ve bu süre içinde merkezi Helsinki'de bulunan yeni Avrupa Kimya Ajansı firmalara yeni kuraları bildirecektir;
- Mevcut maddelerin (derece derece kullanıma sokulan maddeler) tescil edilmesi REACH'in yürürlüğe girmesinden üç buçuk yıl sonra başlayacak. Bu ilk safhada endişe doğuran maddeler ya da yılda 1000 tondan fazla miktarlarda imal veya ithal edilen maddeler ele alınacak. 10 - 100 ton arası imal ya da ithal edilen ve derece derece kullanıma sokulan

maddelerin tescilli REACH'in yürürlüğe girmesinden altı yıl sonra olacak. Düşük hacimli maddelerin (1-10 ton) tescilli yaklaşık 11 yıl sonra başlayacak;

- Distribütörler ve imalat sonrası kullanıcı firmalar için, özellikle de zincirin her aşamasında firmaların maddelerin tanımlı kullanım biçimleri hakkındaki bilgileri nasıl kullanacakları ile ilgili kurallar var. Kullanıcıların bir kimyasal güvenlik değerlendirilmesi yapması ve bazı durumlarda kimyasal güvenlik raporu hazırlaması gerekebilir. Kullanıcılar bir madde bilgilendirme forumuna katılabilir;
- Ajans ulusal makamlarla yapılan madde değerlendirmesini koordine edebilir; ve
- Onay vermede amaç kaybı uyandıran maddelerin doğru biçimde kontrol edilmesini ve yerlerine adım adım daha az tehlikeli maddelerin konmasını sağlamaktır. Onaylar başvuru sahibinin bir maddenin yeterince kontrol edilebildiğini kanıtlaması halinde veya, eğer durum böyle değilse, başvuru sahibinin sosyo-ekonomik avantajlarını insan sağlığına ya da çevreye verilen zarardan daha fazla olduğunu gösterebilmesi halinde verilecektir.

Önümüzdeki sayıda, bu konuya daha geniş yer vermeye çalışacağız.